

Sundbyberg 2016-03-08
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Ref: Ku2015/02481/KL
Vår referens: Mia Ahlgren

Remissvar Gestaltad livsmiljö SOU 2015:88

Handikappförbunden

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 39 funktionshinderförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt intressepolitiska arbete grundar sig på mänskliga rättigheter.

Sammanfattning

Handikappförbunden avstyrker bildandet av en myndighet för gestaltad livsmiljö. Vi föreslår att regeringen istället beslutar om att tillsätta en parlamentarisk kommitté för universell utformning och delaktighet. Kommittén får uppdraget att ta fram underlag och beslut om vilka mål och åtgärder som behövs för att sprida och förankra universell utformning som ett medel för att åstadkomma en hållbar och inkluderande samhällsplanering.

Begreppet Universal Design (universell utformning) är internationellt etablerat inom FN och kopplat till såväl mänskliga rättigheter som de universella målen i Agenda 2030. Det är med andra ord mycket bättre än begreppet "gestaltad livsmiljö". Det står för helhetssyn med utgångspunkt i människors olikheter. Det är kopplat till internationella åtaganden och tillgänglighet som utredningen inte lyckats integrera i sitt betänkande.

Inspiration till styrning av politiken för universell utformning kan hämtas från den norska regeringens handlingsplan för universell utformning som 10 departement står bakom.

Inledning

Handikappförbunden hade höga förhoppningar på utredningen. Särskilt efter att tilläggsdirektiven betonat hållbar utveckling, universell utformning, diskriminering och delaktighet. Vi träffade utredningen och uppfattade att det fanns hög ambition att skapa en helhetssyn runt begrepp och värderingar.

Trots att vi bidragit med underlag uppfattar vi att utredningen inte har tagit till sig kunskap om tillgänglighet och universell utformning. Vi saknar helt utveckling av begreppet Universell utformning som skulle fångat upp mycket av direktiven när det gäller förslag som präglas av sammanhållning, inkludering, tillgänglighet, dialog och delaktighet. Visserligen lyfts delaktighet och design som inte görs för användare / medborgare, utan **med** och **av**¹, men kunskapen om åtaganden som rör mänskliga rättigheter saknas.

Sedan utredningen tillsattes har FN antagit gemensamma hållbarhetsmål inom ramen för Agenda 2030. Internationella organisationer från civilsamhället betonar just Universal Design och delaktighet i genomförandet av agendan. Personer med funktionsnedsättning är inkluderade i många mål och alla som berör arkitektur, form och design. Dessa frågor är tvärpolitiska, och kräver samverkan mellan flera departement, med fokus på en inkluderande och hållbar samhällsplanering, som bör utgå från processen **universell design, UD** - med utgångspunkt i människors olika variationer och förutsättningar, såsom funktionsnedsättning, ålder, familjesammansättning, ekonomi samt var man är född. Det finns forskning om processer, innovation och utveckling men mer behövs och skulle kunna utgöra en del i en ny politik som istället för att kopplas till begreppet gestaltad livsmiljö, blir politik för det internationellt etablerade Universal Design, Universell utformning.

I konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har Sverige och 160 stater, inklusive EU, åtagit sig att se till att samhället utformas universellt. Vårt grannland Norge har nyligen uppdaterat sin handlingsplan för ett universellt utformat samhälle 2025². 10 ministrar har åtagit sig 47 åtgärder. I Sverige är begreppet universell utformning eller universal design, helt okänt inom politiken, trots att även EU ökar kraven i standarder³ kopplade till upphandlingsdirektivet och strukturfonder.

¹ Se till exempel <http://interactions.acm.org/archive/view/november-december-2014/from-designing-to-co-designing-to-collective-dreaming-three-slices-in-time>

² Ny handlingsplan för universell utformning Norge 2016

http://www.buudir.no/Uu/Nytt/Ny_handlingsplan_for_universell_utforming/

³ EU mandat 420 krav i offentlig upphandling (koppl. art 42 upphandlingsdirektiv) <http://www.cencenelec.eu/standards/Sectors/Accessibility/PublicProcurement/Pages/M420.aspx>

Synpunkter på vissa förslag

6.4 Förslag till nya nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken

Handikappförbunden anser att politiken som helhet och målen istället ska utgå från Universell utformning, Universal design. Målformuleringarna innehåller grundläggande värderingar om främjande men mål bör formuleras tydligare för att de ska ge en samlande riktning för politiken. I Norge finns en handlingsplan för Universell utformning 2025. Var kommer Sverige var om 9 år?

7.3 Förslag till ombildning av Arkdes till Myndigheten för Gestaltad livsmiljö

Handikappförbunden avslår bildandet av en ny myndighet. Vi anser att politiken behöver mainstreamas samt att en kommitté eller delegation tillsätts kopplad till riksdag med experter för Universellt utformad samhällsplanering. Vi har inga synpunkter på Arkdes.

Samlad bedömning av förslag i kapitel 8 offentliga insatser

Förslagen rör samverkan, och initiativ riktade till olika offentliga aktörer samt innovationstävlingar.

Handikappförbunden anser att förslagen kan utgöra ett av underlagen för övervägande av en kommitté för universell utformning.

Samlad bedömning av förslag i kapitel 9 offentlig upphandling

Förslagen rör samverkan, utbildning, metodstöd för kompetensuppbyggnad, forskning, stärkt kvalitet i kommunal upphandling samt forum mellan inköpare och leverantörer.

Handikappförbunden saknar en utveckling av att Upphandlingsdirektivet som ska implementeras senast i april 2016 redan innehåller skallkrav på tillgänglighet enligt Design för alla på "allt som ska användas av människor, såväl allmänhet som anställda i myndigheter". Direktivet är kopplat till europeiska standardiseringsmandat, och en europeisk standard för krav på tillgänglighet i upphandling av IT finns redan. Mandat 420 om tillgänglighetskrav i upphandling av byggd miljö pågår. I förslaget om forum för dialog saknar vi företrädare för civilsamhället, särskilt personer med kognitiva funktionsnedsättning samt erfarenhet av psykisk ohälsa men även mångfald ur fler aspekter eftersom det är perspektiv som behövs för universellt utformad och hållbar samhällsplanering.

Handikappförbunden anser att flera av de åtgärder som föreslås behövs, men kopplade till tillgänglighet och universell utformning. Dessa kan åtgärdas i form av ändrad instruktion och uppdrag till bland annat Upphandlingsmyndigheten med flera.

Samlad bedömning av förslag i kapitel 10 om kunskap mm

Förslagen rör breddad rekrytering, finansiering av forskningsnätverk, forskning om hållbart samhällsbyggande, internationella perspektiv, utvidgad kunskap i grundutbildningar och innovativt byggande.

Handikappförbunden har lämnat förslag till kommande forskningspropositionen med koppling till Universell utformning, som utgör den del av hållbar utveckling där det saknas kunskap och satsningar på grundutbildning, breddade perspektiv inom forskning som gynnar innovation, inte bara inom byggande, utan tvärvetenskapligt och mångdisciplinärt inom till exempel teknik, samhällsvetenskap, juridik och pedagogik.

Samlad bedömning av förslag i kapitel 11 lagstiftning mm

Inga förslag lämnas om förändringar i lagar, förutom vissa regler för att främja av innovativt byggande.

Handikappförbunden anser att förslag som främjar innovativt byggande är positivt så länge som det är kopplat till universell utformning och regelverk för tillgänglighet. Vi hyser oro för att de kvalitativa reglerna för svenskt byggande förläckas. Vi anser att en kommitté för universell utformning i direktiven även ska se över behov av förändring i lagar och regelverk.

Med vänlig hälsning

Stig Nyman
Ordförande

Handikappförbunden